

องค์รวม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน

Holistic: An Analytic, Appreciative and Applicative Study

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์

Chairoj Nopchaleromroj

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: win@chairoj.net

วันที่รับบทความ (Received) : 26 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธานหลักการทรงงานขององค์รวม วิธีการศึกษาเป็นแบบเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ พบว่า “องค์รวม” เป็นคำที่แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษ คือ holism ซึ่งมีความหมายตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับออกซ์ฟอร์ดว่า “แนวโน้มตามธรรมชาติในการสร้างองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์มากกว่าผลรวมขององค์ประกอบ” 2. ผลการวิจัย พบว่า การมององค์รวมช่วยส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมองเห็นปัญหาอย่างรอบด้าน “เลือกใช้ปัจจัยที่มีผลลัพธ์สูงสุด” ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ เกิดความคิดรอบด้านในการแก้ปัญหา ไม่ด่วนตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยแนวทางใดทางหนึ่ง อันอาจส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นตามมาในภายหลัง 3. ผลการวิธาน พบว่า แนวทางการนำหลักการทรงงานข้อนี้ไปประยุกต์ใช้ อาจสามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้ 1) มองภาพรวมของผลลัพธ์ให้ชัดเจน 2) สร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ และ 3) มองให้เห็นปัญหาและทางออกอย่างรอบด้าน

คำสำคัญ: องค์รวม, หลักการทรงงาน, วิเคราะห์, วิจัย, วิธาน

ABSTRACT

The purpose of this article is to analyze, appreciate, and apply the King's working principle in respect with holism. The methodology was the qualitative research by studying and compiling all related information from the documents and research papers relating to the working principle of His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great. The results were as follows: 1) from the analysis result, the meaning of “holism” according to Oxford Dictionary is “the natural tendency in considering the whole thing or being to be more than a collection of parts; 2) from the appreciative result,

the holistic consideration helped the practitioners foresee all related problems, “choose the factors giving the utmost outcome” under the existing circumstances, have the comprehensive thought in solving problems, not be rush to make decision by only one direction that might cause other consequent problems later; 3) from the applicative result, if this working principle was applied, the result would be as follows: 1) to foresee the overall outcome clearly; 2) to create the factors to be consistent with the outcome; and 3) to foresee all problems and solutions all-round.

Keywords: Holistic, Working Principles, Analytic, Appreciative, Applicative Study

1. บทนำ

“องค์รวม” เป็นหลักการข้อที่ 6 ในหลักการทรงงาน 23 ข้อ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 โดย “ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์รวม (Holistic) หรือมองอย่างครบวงจรในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น และแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง ดังเช่น กรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพแนวทางหนึ่ง ที่พระองค์ทรงมองอย่างองค์รวม ตั้งแต่การถือครองที่ดิน โดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ 10-15 ไร่ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำในการเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตมากขึ้น เกษตรกรต้องรู้จักการจัดการและการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจรนั้น คือ ทฤษฎีใหม่ขั้น 1, 2 และ 3”

ส่วนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธานนั้น เป็นแนวทางการศึกษาตีความอย่างมีวิจารณ์ญาณบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่สามารถนำมาศึกษาหลักการทรงงานโดยมุ่งหวังผลอันเลิศ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งสำคัญของการตีความก็คือ ต้องให้ความสำคัญกับปณิธาน อันเป็นเจตนารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยทรงประกาศพระราชปณิธานในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งเรียกว่า พระปฐมบรมราชโองการ ความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระปฐมบรมราชโองการนี้เปรียบเสมือนพระราชปณิธานหรือพระราชสัตยาธิษฐานว่าพระองค์จะไม่ละทิ้งประชาชน

ดังนั้น การศึกษาหลักการทรงงานเพื่อนำไปประยุกต์ใช้จึงต้องให้ความสำคัญกับการมองหรือการทำงานแบบ “องค์รวม” ซึ่งเป็นหลักการทรงงานอีกข้อหนึ่งที่สำคัญ หากมององค์รวมในมุมปรัชญาไทย เช่นเดียวกันกับสังคมมนุษย์ทั่วไป สังคมไทยเป็นสังคมแบบองค์รวมมาช้านานแล้ว เพราะเอกภาพของความเป็นไทยนั้นอยู่บนพื้นฐานของอัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลาย แม้แต่เอกสารทางราชการก็ยืนยันความเป็นองค์รวมนี้อยู่

เอกสารราชการในช่วงต้นของรัชกาลที่ 5 ระบุว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของแขก ฝรั่งเศส จาม ไทย ไทยตอนบน ไทยตอนล่าง มลายู ไปยาลใหญ่ ไปยาลใหญ่นี้คือการยอมรับว่าสังคมไทยประกอบด้วยอัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลายนั่นเอง จากช่วงปลายรัชกาลที่ 5 มาจนถึงปัจจุบัน ความเป็นองค์รวมของสังคมไทยก็ถูก

แปรเปลี่ยนเป็นแบบแยกส่วนมากขึ้น แม้จะยังคงรักษาสภาพความเป็นองค์รวมอยู่ได้ก็ตาม การนำเข้าแนวคิด รัฐนิยมและทุนนิยมที่มีรากฐานจากแนวคิดแบบแยกส่วน ได้เข้ามายึดครองพื้นที่หลายส่วนของสังคมไทย ทำให้นิยามของคำว่า “พระมหากษัตริย์” ต้องเปลี่ยนแปลงกลายเป็น “ประมุขของปวงชนชาวไทย” เท่านั้น

กระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์ที่พัดผ่านเข้ามา ก็ยิ่งเร่งรัดกระบวนการแปรรูปสังคมไทยให้เป็นแบบแยกส่วนมากขึ้นไปอีก จนในวันนี้ พื้นที่ของความเป็นองค์รวมก็ลดน้อยลงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน มาวันนี้ อัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลายของผู้คนกำลังถูกทำให้เหลือเป็นเพียงการเป็นทรัพยากรของชาติเท่านั้น

เมื่อมององค์รวมแบบไทยๆ เป็นที่น่าประหลาดใจที่สุดในพื้นที่ของสังคมที่การใช้คำว่า “องค์รวม” เรามักจะพบว่าพื้นที่เหล่านี้มีการจัดการแบบรวมศูนย์ มีสูตรสำเร็จในการทำงาน มีการคิดแทนทำแทนสมาชิก ให้ความสำคัญกับการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายมากกว่าการแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างสมาชิก มองเห็นความแตกต่างหลากหลายว่ากลายเป็นปัญหา ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นไปตามแนวคิดแบบแยกส่วนทั้งสิ้น

แต่ในพื้นที่อื่นๆ พื้นที่ที่แทบไม่ได้ยินได้เห็นคำว่า “องค์รวม” เลยนั้น เรากลับพบว่าพื้นที่เหล่านี้มีการคัดสรรความเป็นจริงร่วมกัน คิดกันเองทำกันเอง สื่อสารกันเองอย่างเสรีตามความพอใจ ฯลฯ ที่ล้วนเป็นองค์ประกอบของแนวคิดองค์รวมทั้งสิ้น พื้นที่ทางสังคมเหล่านี้ ได้แก่ ในครอบครัว แวดวงเพื่อนฝูงญาติมิตร กลุ่มเพื่อนร่วมงาน สภากาแฟ วงสานเสวนา โต๊ะแชร์ พื้นที่นอกห้องประชุม แชตรูม ฯลฯ ซึ่งรวมกันแล้วคือพื้นที่สังคมแบบองค์รวมที่แท้จริงยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยนั่นเอง

ทุกครั้งที่มีการตั้งคำถามว่า “จะคิดแบบองค์รวม ต้องทำอะไร” เรามักจะได้รับคำตอบเป็น 2 ลักษณะ คำตอบแบบแรก คือ เป็นวาทกรรมที่ฟังอย่างไรก็ไม่เข้าใจ และมักเกี่ยวข้องกับคำว่ากระบวนการ บรรณาการ เต็มเต็ม พัฒนา ยั่งยืน ฯลฯ อีกแบบคือเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน มีทั้งแผนงานเป็นขั้นเป็นตอน รวมทั้งรายละเอียดแบบแผนและวิธีปฏิบัติ ซึ่งเมื่อปฏิบัติไปแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้ก็แทบไม่แตกต่างจากสิ่งที่เคยคิดเคยทำมา

แท้จริงแล้ว คำตอบอยู่ที่ตัวผู้ถามตลอดมา ทุกครั้งที่ท่านยิ้มและทักทายกัน ทุกครั้งที่ท่านพูดคุย แลกเปลี่ยนและร่วมกิจกรรมกับเพื่อนร่วมโลกในฐานะคนธรรมดาๆ คนหนึ่ง ทุกครั้งที่ท่านช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้กันและกันโดยมิต้องขออนุญาต รอคอยคำสั่ง หรือขอความช่วยเหลือจากบรรดาผู้มีอำนาจ การกระทำเหล่านี้ ล้วนเป็นการคิดการทำแบบองค์รวมทั้งสิ้น (วิลาศ เตชะไพฑูริย์, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหลักการทรงงานข้อที่ 6 ได้แก่ องค์รวม เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ วิจัย วิชาน หลักการทรงงานในข้อต่อๆ ไป เพื่อที่จะได้มีโอกาสสนทนากล้าค่าซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักการของปรัชญาไทยที่คิดค้นโดยพระมหากษัตริย์ไทยมาใช้โดยสำนักในพระมหากษัตริย์คุณอันหาที่สุดมิได้ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีประชาชนส่วนรวมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิชานหลักการทรงงานข้อองค์รวม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งแบ่งเอกสารเป็นเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ

1. เอกสารปฐมภูมิ ประกอบด้วยเอกสารแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (2560) จัดพิมพ์โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

2. เอกสารทุติยภูมิ ประกอบด้วย ก) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงาน และ ข) บทความทัศนะที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงาน

เมื่อรวบรวมเอกสารเสร็จสิ้นแล้ว นำเอกสารมาเรียบเรียง จากนั้นวิเคราะห์ วิจัย และวิเคราะห์หลักการทรงงานข้อ “องค์รวม” เพื่อนำไปสรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะในบทสุดท้าย

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หลักการทรงงานข้อองค์รวม พบว่า คำว่า “องค์รวม” เป็นคำที่แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษคือ holism หรือ holistic ซึ่งมีความหมายตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับออกซ์ฟอร์ดว่า “แนวโน้มตามธรรมชาติในการสร้างองค์ภาพพ (wholes) ที่มีคุณสมบัติมากกว่าผลรวมขององค์ประกอบ”

ทฤษฎีองค์รวมเป็นแนวคิดที่ตรงข้ามกับทฤษฎีแบบแยกส่วน (reductionism) ที่เชื่อว่าสามารถแยกองค์ภาพออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจทั้งหมดเกี่ยวกับองค์ภาพที่เกิดจากการสรุปรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน

ในช่วงหลายร้อยปีมานี้ ด้วยผลสำเร็จของวิทยาศาสตร์เชิงกายภาพ ทฤษฎีแบบแยกส่วนได้กลายเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับเชื่อถือมากกว่าทฤษฎีองค์รวม และได้ให้กำเนิดแก่ศาสตร์แทบทุกแขนงที่เรารู้จักกันในวันนี้

ส่วนทฤษฎีองค์รวมนั้น ได้กลับมามีความสำคัญอีกครั้งในช่วงศตวรรษที่ 20 นี้เอง จากการค้นพบทฤษฎีคว้นตัมฟิสิกส์ ที่สอดคล้องกับทฤษฎีองค์รวม และในช่วง 50 ปีมานี้ ก็ทวีบทบาทความสำคัญยิ่งขึ้นไม่เพียงแต่ในการค้นพบความรู้ใหม่ๆ ในศาสตร์แขนงต่างๆ เท่านั้น แต่ยังนำไปสู่การผสมผสานศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน รวมถึงการให้กำเนิดศาสตร์แขนงใหม่ๆ ขึ้นมาอีกด้วย เช่น ทฤษฎีระบบ และทฤษฎีไร้ระเบียบ เป็นต้น

2. ผลการวิจัยหลักการทรงงานข้อองค์รวม พบว่า การมององค์รวมมีประโยชน์อย่างมากต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร (Change Management in Organization) หากต้องการให้ประสบความสำเร็จ ผู้ที่รับผิดชอบในงานจะต้องมองเห็นภาพรวมของเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านลบและบวก ยิ่งเห็นภาพรวมได้มากเท่าไรก็ยิ่งทำให้การวางแผนบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Plan) มีความรัดกุม และครอบคลุมปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมองเห็นปัญหาอย่างรอบด้าน “เลือกใช้ปัจจัยที่มีผลลัพธ์สูงสุด” ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ เกิดความคิดรอบด้านในการแก้ปัญหา ไม่ด่วนตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยแนวทางใดทางหนึ่ง อันอาจส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นตามมาในภายหลัง

3. ผลการวิธานหลักการทรงงานข้อองค์รวม พบว่า แนวทางการนำหลักการทรงงานข้อนี้ไปประยุกต์ใช้อาจสามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1) มองภาพรวมของผลลัพธ์ให้ชัดเจน

การตั้งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้มองเห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ได้ ยกตัวอย่างเช่น

- อะไรคือต้นน้ำ? อะไรคือกลางน้ำ? อะไรคือปลายน้ำ? (เป็นเทคนิคกระตุ้นให้เห็นองค์รวมของลำดับงานที่ต้องการให้เกิดขึ้น)

- อะไรคือขั้นพื้นฐาน? อะไรคือขั้นกลาง? อะไรคือขั้นสูง? (เป็นเทคนิคกระตุ้นให้เห็นองค์รวมของระดับการพัฒนา)

- อดีตเคยเป็นอย่างไร? ปัจจุบันเป็นอย่างไร? อนาคตควรเป็นอย่างไร (เป็นเทคนิคกระตุ้นให้เห็นองค์รวมของช่วงเวลา) เป็นต้น

การมองภาพรวมของผลลัพธ์ให้ชัดเจนนี้ เกิดขึ้นได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับองค์กร ระดับชุมชน ระดับประเทศชาติ ระดับนานาชาติ เมื่อเราต้องการองค์รวมในระดับใดก็จำเป็นที่จะต้องสำรวจความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อสร้างความร่วมมือในการระดมความคิด ความต้องการช่วยกันประติดประต่อภาพรวมของผลลัพธ์ให้ออกมาชัดเจนและครบถ้วน จากนั้นจึงช่วยกันวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในทุกทางแล้วเลือกทางที่คุ้มค่าที่สุด ณ เวลานั้น เพื่อกำหนดแผนงานและหลักปฏิบัติร่วมกัน ตลอดถึงการประเมินติดตามและรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อประโยชน์สุขของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทุกคน

2) สร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์

เมื่อสามารถมองภาพรวมของผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการสร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ ดังที่พระพุทธศาสนาสอนว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี...เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ” หมายความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นเหตุปัจจัยซึ่งกันและกัน ดังอุปมาที่ว่า “หว่านพืชเช่นไร ย่อมได้ผลเช่นนั้น” ฉะนั้นถ้าหากต้องการผลลัพธ์ที่ดี ก็ต้องสร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นด้วย

การมององค์รวมเป็นความตระหนักรู้ถึงองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน ทั้งในแง่องค์ประกอบที่ทำให้เป้าหมายสำเร็จ หรือในแง่สาเหตุต่างๆ ที่ทำให้เกิดปัญหา ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจอะไรบางอย่าง เป็นการมองรอบด้านให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ให้มากที่สุด เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือทำให้เป้าหมายสำเร็จ โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน

ระหว่างการปฏิบัติงาน ต้องพิจารณาว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ปัจจัยใดส่งเสริมให้เปลี่ยนแปลงเกิดผล (Driving Force Factors) หรือปัจจัยใดเป็นสิ่งที่อุดร้งไม่ให้เกิดผล (Restraining Force Factors) เมื่อทราบชัดเจนแล้ว ต้องหาโอกาสนำปัจจัยที่ส่งเสริมมาใช้ประโยชน์ และหาทางแก้ไข หรือป้องกันไม่ให้ปัจจัยที่อุดร้งส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตัวอย่าง เช่น หากผู้นำขององค์กรมีภาวะผู้นำที่ดี เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงใดๆ จะส่งผลที่ดีขึ้นทั้งต่อพนักงาน และองค์กรในอนาคต อาจจะขอความร่วมมือผู้ปฏิบัติงานให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ อย่างมีส่วนร่วม ตั้งแต่การสื่อสาร สร้างความเข้าใจกับพนักงาน ร่วมกำหนดทิศทาง ให้ความคิดเห็น ติดตามผล รวมถึงการให้ความสนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็น และเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้

แล้วก็ช่วยกันประเมินผลเพื่อวิเคราะห์เหตุปัจจัยต่างๆ ต่อไปว่า ปัจจัยใดที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมหรือแม้กระทั่งยกเลิก เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงที่ได้ผลดีนั้นคงอยู่อย่างยั่งยืน (Sustainment) ภายในองค์กรตลอดไป

สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติมก็คือ เมื่อมองเห็นองค์กรรวมหรือปัจจัยต่างๆ ว่ามีความเกี่ยวพันกันและกันอย่างไรแล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปก็คือ หากเราดำเนินการกับบางปัจจัยหนึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่ออีกปัจจัยเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนั้น ควรต้องอาศัยความเชื่อมโยงนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง เช่น องค์กรที่มีวัฒนธรรมการทำงานแบบ Cross Culture ได้ดี ย่อมมีพนักงานที่สามารถทำงานร่วมกับ Partner ที่เป็นชาวต่างชาติได้ การจะส่งเสริมกลยุทธ์ขยายธุรกิจไปในต่างประเทศ จะทำได้โดยง่าย เป็นต้น

3) มองให้เห็นปัญหาและทางออกอย่างรอบด้าน

แม้ว่าจะสามารถสร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ได้แล้ว แต่ในทุกกิจกรรมการดำเนินงานเป็นไปไม่ได้เลยที่การดำเนินงานนั้นจะไร้ซึ่งอุปสรรคขัดขวาง ดังนั้น สิ่งสำคัญของการมององค์กรรวม ก็คือการมองให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ การมองเห็นแนวโน้มของปัญหาเช่นนี้มีประโยชน์ต่อการนำมาขบคิดเพื่อหามาตรการป้องกันไว้ตั้งแต่เนิ่นๆ เพื่อไม่ให้เข้าข่ายในทำนองที่ว่า “ว้าวหาล้อมคอก” ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท และสามารถปิดจุดอ่อนที่อาจจะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นได้ในอนาคต

5. อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์หลักการทรงงานขององค์กรรวม อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับคำอธิบายจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2560) ความว่า “ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์รวม (Holistic) หรือมองอย่างครบวงจรในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง ดังเช่น กรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพแนวทางหนึ่ง ที่พระองค์ทรงมองอย่างองค์รวม ตั้งแต่การถือครองที่ดิน โดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ 10-15 ไร่ การบริหารจัดการที่ดิน และแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำในการเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตมากขึ้น เกษตรกรต้องรู้จักการจัดการและการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจรนั้น คือ ทฤษฎีใหม่ขั้น 1, 2 และ 3” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระ สมบูรณ์ (2547) อธิบายว่า องค์กรรวม คือ “แบบแผนเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ อย่างมีความหมาย ในบริบทหนึ่งๆ” องค์กรรวมเป็นประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของความคิดมนุษย์ ซึ่งจำต้องอาศัยแบบแผนเชื่อมโยงดังกล่าว ดังนั้น องค์กรรวมกับองค์ประกอบจึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจแยกจากกันได้ และสิ่งที่ทำให้ทั้งหมด “โยงถึงกัน” ได้ในลักษณะหนึ่ง ก็คือแบบแผนที่อิงอาศัยความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งการแยกส่วน (fragmentation) กับการลดทอน (reduction) ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน และเมื่อพิจารณาแนวความคิดหลายประการที่มักถือกันว่าเป็น แนวทางลดทอนแยกส่วน (reductionism) อย่างจริงจังแล้วจะพบว่า แท้ที่จริงก็มีองค์รวมและความหมายเป็นพื้นฐานอยู่แนวคิดเกี่ยวกับองค์รวมมีความสอดคล้องกันในประเด็นเรื่อง การให้ความสำคัญต่อความหมายและบริบท และพยายามนำเอาประเด็นเรื่องความหมายในบริบทต่างๆ

กลับเข้ามาสู่การสร้างองค์ความรู้ประเด็นหลักขององค์รวมจึงอยู่ที่ การตระหนัก (awareness) ในองค์รวมซึ่งเป็นพื้นฐานแนวทางการสร้างความรู้ในปัจจุบัน และควรเน้น “ความหมาย” หรือ คุณค่า” อันเป็นตัวกำหนดหน่วยภาวะรวม องค์ประกอบ และบริบทของการแสวงหาความรู้ ประเด็นดังกล่าวนี้อาจเรียกได้ว่า “อภิวิธีวิทยา” (meta-methodology) ซึ่งหมายถึง การตระหนักและเลือกใช้ความหมาย (meaning) แบบหนึ่ง กำหนดนิยามหน่วยภาวะทั้งหมด (whole entity) องค์ประกอบ (parts) บริบท (context) และสร้างแบบแผนเชื่อมโยง (connecting pattern) ของสิ่งที่กล่าวถึงหรือสังเกตศึกษา รวมทั้งการทำความเข้าใจหรือถกเถียงเกี่ยวกับความหมายที่นำมาใช้

2. จากผลการวิจัยหลักการทรงงานข้อองค์รวม อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ ธนายุทธ สิริनुตานนท์ (2565) ที่กล่าวว่า “วัตถุประสงค์ของการคิดแบบองค์รวม นั้น คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของ “ความคิดแบบองค์รวม” อย่างถูกต้อง โดยเรียนรู้ ผ่านหลักการสำคัญ 6 ประการของการคิดแบบองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และมองปัญหาอย่างรอบด้าน และมีกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (Systematic Thinking) ด้วยการใชตารางการแก้ปัญหาและตัดสินใจ (PSDM Table) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงการเรียนรู้แบบองค์รวม 3 ประเภท และใช้การแก้ปัญหากระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางความคิดแบบ “การเรียนรู้เพื่อการยกระดับ (Goal Setting Learning)”

3. จากผลการวิจัยหลักการทรงงานข้อองค์รวม อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ (2565: 111) เรื่อง “การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค” ที่กล่าวว่า การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุคเริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า คิดเพื่อใคร คำตอบอยู่ที่ท้าย พระปฐมบรมราชโองการที่ว่า “...เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” เมื่อนำมาคิดนวัตกรรมจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์สุขส่วนรวม เป็นสำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุค และสอดคล้องกับแนวคิดของ เมธา หริมเทพาธิป (2565, [ออนไลน์]) ที่กล่าวว่า หลักการทรงงาน 23 ข้อในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เมื่อนำมาใช้ในปรัชญาการศึกษา ผู้ประยุคต์จำเป็นต้องใช้วิจารณ์ญาณสำหรับวิเคราะห์ ประเมินค่า และปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความสุขบนความสุขของตนเองและผู้อื่น โดยอาจนำหลักการบางส่วนมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมที่เห็นว่ามีมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาและประยุกต์ใช้บนพื้นฐานปรัชญาที่ทันสมัยที่สุดในเวลานี้คือ ปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง

6. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นหลักการทรงงานข้อแรก ซึ่งเป็นข้อพื้นฐานที่สำคัญที่ต้องศึกษาให้เกิดความเข้าใจและเข้าถึง เพื่อเป็นหลักในการศึกษาและปฏิบัติหลักการทรงงานข้ออื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

การมององค์รวม (Holistic View) คือ การมองภาพรวม (Big Picture) เพื่อให้เห็นถึงองค์ประกอบต่างๆ (Element) ทั้งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย หรือเหตุปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ โดยมองให้เห็นว่า แต่ละปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันนั้นส่งผลกระทบต่อกันอย่างไร คือ มองเห็นถึง “สาเหตุและผลลัพธ์”

(cause and Effect) นั่นเอง ตัวอย่างเช่น หากเราพูดถึงเรื่องปัญหาโรคติดต่อ หากมองในภาพองค์รวมจะพบว่า มีปัจจัยหลายเรื่องส่งผลทำให้เกิดโรคติดต่อ เช่น ความกว้างของรถ ปริมาณรถยนต์บนถนน สัญญาณไฟจราจรหรือ แม้แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร จำนวนถนนแยกหรือจุดตัด ฝนตก หรือน้ำท่วมถนน อุบัติเหตุ เป็นต้น

ในการประยุกต์ใช้นั้น เราสามารถมององค์รวมผ่านในเรื่ององค์ประกอบของขนาดหรือทิศทาง เช่น องค์รวมขนาดเล็ก ได้แก่ ครอบครัว ยกตัวอย่างเช่น การที่ผู้หญิงมีความใส่ใจดูแลสามีและลูก ก็จะมองเห็นภาพรวมว่า ลูกกับสามีมีความต้องการอะไร ในปริมาณเท่าไร กินอะไรได้บ้าง ไม่ได้บ้าง อาหารแบบไหน แลส่งต่อโรค อาหารแบบไหนที่จำเป็นต่อร่างกาย เป็นต้น

องค์รวมขนาดกลาง ได้แก่ บริษัท ชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ในชุมชนหนึ่งมีความต้องการระบบสาธารณสุขปึก พื้นฐานในด้านใดบ้าง หรือในบริษัทแห่งหนึ่งควรให้การดูแลใส่ใจใครบ้างที่เข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติงาน แผนกต่าง ๆ ผู้ถือหุ้นหรือนักลงทุน ลูกค้า เป็นต้น

องค์รวมขนาดใหญ่ ได้แก่ ประเทศชาติ หรือนานาชาติ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อผู้นำประเทศคิดถึงประโยชน์สุขส่วนรวมของประชาชน ควรมีการออกนโยบายอะไรบ้างที่สอดคล้องกับความต้องการและคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วประเทศ เป็นต้น

ทิศทางในการมองก็เช่นกัน การมององค์รวมจะไม่มองเพียงด้านใดด้านหนึ่งแล้วตัดสินด้วยอารมณ์หรืออคติ ไม่คิดหรือทำแบบแยกส่วน แต่จะประสานเชื่อมโยงส่วนต่างๆ มองอย่างรอบด้าน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับพลวัตที่มีลักษณะหมุนเวียนเปลี่ยนไปไม่คงที่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะพอเป็นตัวอย่างเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ศึกษาองค์รวมบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ศึกษาองค์รวมบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

บรรณานุกรม

- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2. (เมษายน-มิถุนายน).
- ธนายุทธ สิริรัตนานนท์. (2565). การคิดองค์รวมและเทคนิคการบูรณาการ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [https://bananatraining.com/sites/10292/files/u/In-House%20Training/2\)%20TH%20-%20Thinking/](https://bananatraining.com/sites/10292/files/u/In-House%20Training/2)%20TH%20-%20Thinking/) [27 พฤศจิกายน 2565].
- เมธา หริมเทพาธิป. (2565). การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ตอนที่ 1). สถาบันความพอเพียง. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565 จาก <http://porpeang.net/>

- วิลาศ เตชะไพบูลย์. (2565). อ้างอิงสถาบันนโยบายศึกษา. **สังคมไทยแบบองค์รวมกับองค์รวมแบบไทยๆ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [https:// www.fpps.or.th/news.php?detail= n1089218268.news](https://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1089218268.news) [17 พฤศจิกายน 2565].
- วีระ สมบูรณ์. (2547). อ้างอิง คลังข้อมูลและความรู้ระบบสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.). **แบบแผนและความหมายแห่งองค์รวม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/1594?locale-attribute=th> [17 พฤศจิกายน 2565].
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2560). **แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: หจก. อรุณการพิมพ์.